

Nem lehet mindent kimondani

Crnkovity Gabriellával Magó Attila beszélget

A kávézó – amelyet a beszélgetés „színteréül” választottunk – közel van a színházhoz, de nem csak ezért döntöttünk mellette. Hosszas tárgyalás előzte meg találkozásunkat, Crnkovity Gabriella lényegesnek tartotta az interjú helyszínét. A hely valami különös kuszaságot sugall, de ugyanakkor rendszerszerűséget is. Régi rádiók és lámpák, színes tapéták, különböző ízlésvilágok vegyülnek, pont olyan különböző itt minden tárgy, mint amilyenek a vendégek.

Hogyan határoznád meg a premier és a repríz közti különbséget?

– A színházi premiereket nem a maguk különlegességében, attraktivitásában szemlélem. Úgy hiszem, hogy minden előadás a bemutatót követően, később kezd megérni. A színész gyakran csak később kezdi érezni a maga karakterét. A bemutató körülményei olyan stresszhelyzetet kreálnak, amelynek hatása alól nem mindig tud felszabadulni a színész. Pedig a „felszabadulás” után kezdődik csak igazán a játék. Az egyik kollégánóm mondta egyszer, hogy ő nem kíváncsi a bemutatókra, mert akkor szereti látni az előadást, amikor a játékot már kezdik élvezni a színészek. Meglát-szik az előadáson az, amikor már a színész nem azért játszik úgy, ahogyan játszik, mert a félelem, a nagy „hajrá” hajtja, hanem azért, mert már él benne a saját szerepe.

Milyen produkciókra kíváncsi a közönség?

– Kicsi ez a Vajdaság. Többrétegű a közönség. Egyrészt vannak a fiatalok, akik új, ütős produkciókra kíváncsiak, azonban van a közönségnek egy olyan rétege is, amely csak szórakozni szeretne. Ők azok az emberek, akik nap mint nap problémákkal találkoznak, és ezért csak nevetni szeretnének, a színházat csak igényes lazításnak tartják. Itt már nem azokkal a problémákkal akarnak szembesülni, amelyekkel mindennap találkoznak. A színházról felejtést, kikapcsolódást várnak. Teljesen meg tudom őket érteni, viszont ha kizárólag őket kell kiszolgálni, nehéz a színházat a fejlődés útjára állítani. A színháznak pedig fejlődnie kell.

Mikus Csaba felvétel

Csaba © 2012

Hogyan fejlődik a színház? Milyen irányba vezet az út?

– Színháza válogatja. Ha csak a mi térségünket vesszük szemügyre, ott a Kosztolányi, amelyet alternatívnak nevezünk, a szabadkai Népszínház, amelyet klasszikusnak mondanánk, de ők is próbálkoznak alternatív irány-nyal, és vagyunk mi, a mix. A sokrétűséggel jellemezhetném a munkánkat. Repertoárunkon szerepel a közönségcsalogató *Óz* és a sokakat riasztó *Marat the Sade* is. A maga nemében mind a kettő jó produkció. Azonban ha belegondolok, nem is tudom pontosan, mi a jó... Ha a színház munkájában nem a színvonal vagy az arculat megtartásának igénye munkál, hanem akár csak apró lépésekben is, de megnyilvánul az alakítás szándéka, azt már jónak és ígéretesnek tartom. Nem könnyű megvalósítani az alakítás szándékát. A közönség igénye gyakran ellensége a változásnak. Nehéz támogatást találni nem csak a színháznak, egyáltalán magának a művészetnek is. Ha még ráadásul ellenkezünk is a közönség igényeivel, akkor az egyesek szemében már egyébként sem népszerű színház még inkább a perifériára szorul. Szerencsére vannak színházak, amelyek igyekeznek új utakat találni, vagy legalábbis nem szokványos produkciókban gondolkodni. Azonban sokszor ezekben az előadásokban is feldereng a kommercialitás jellemvonása. Mutatja ez azt is, hogy a színház nem mindig tud teljesen megszabadulni a szélesebb közönség igényétől. Bármennyire is változtatásra, „fejlődésre” törekszik, gyakran a háttértényező fogságában ragad. Nincs olyan materiális támogatottsága sem, amely szabad utat engedne a fejlődésnek. Garmadával tudnám sorolni azokat a produkciókat, amelyek művészileg kifinomultak voltak, de csak pár előadást értek meg. Gyakran arra kényszerül a színház, hogy kommerciális legyen, ha azt akarja, hogy maradjon nézője. Vannak olyan előadások, amelyeket egyszerűen nem tudnak elviselni az emberek.

Milyen módszerekkel dolgozol?

– Van, aki „külsőleg” eljátszik egy szerepet, és utána elfelejti azt és a színházat, hazamegy nyugodtan vacsorázni. Én törekszem átlényegülten játszani. Használok a testemet és a lelkemet. A belső kivetítésével formálok meg az általam képviselt karaktereket. Mindig úgy formálok meg azokat, hogy megkeresem a szerepem bennem rejtőző vonásait, és a színpadon a bennem megbúvó tulajdonságokat vetítem ki. Úgy is meg lehet formálni egy szerepet, ha a színész távol marad az általa megformált jellem sajátosságaitól, nem a belső kivetítésével dolgozik. Én erre képtelen vagyok. Azonban attól, hogy a színész technikázik, és nem használja a belső tartalmait, még nem lesz rosszabb az alakítása, sőt, lehet, hogy néha jobban sikerül, mint azé, aki a saját jellemvonásaival dolgozik. Mindenkiben ott van a tündér és a boszorkány is, ezek az ellentétes pólusok alkotják

a személyiséget. Csak meg kell találni magunkban azt a vonást, amelyet a nézőnek az eljátszandó karakter kapcsán meg szeretnénk mutatni. Abban biztos vagyok, hogy az a színész, aki a játék folyamán a saját tulajdonságai-
ból merít, jobban használódik, mint a többiek. Ilyen módon a színház és a szerep őrli az embert. A színésznek meg kell találnia önmaga és a szerepe közötti harmóniát, egyrészt azért, hogy minél eredetibb játékot nyújtson, másrészt pedig azért is, hogy minél sérülésmentesebben alakuljon az ember személyisége. A színészek közül ismerhetünk olyanokat, akik estéről estére úgy formálódnak, mint a gyurma, és olyanokat, akiket minden előadás alatt felfedezhetünk bizonyos vonásokat: gesztusokat, fintorokat, amelyek nem változnak a különböző szerepek során.

A felkészülés folyamata mennyire itatja át a mindennapokat?

– Természetesen nem lehet a próbák idejére korlátozni a színész felkészülését. Egy szerep behálózza egész életünket, minden napunkat, minden percet a szerep bűvöletében élünk meg. A próbafolyamatokon kívül is motoszkál bennem a megformálás gondolata. Ez kicsit – a szó pozitív értelmében – megbolondítja az embert. Belémivódnak a színpadi karaktereim. Gyakran észreveszem magamon, hogy a próbafolyamatok során, vagy azok végeztével ráragad pl. a szóhasználat, vagy a mimika, amelyet az előadásokon alkalmaztam. A színház nevel. Az évek során változik, bővül a színész személyisége. Ez olyan, mintha mindig más szakmát tanulnál. Itt is mindig más szerepet osztanak rád, mindig máshogy kell megközelíteni egy témát. Nem csak a szerepek nevelik a színészt, a munkafolyamat is ilyen hatással van rá (pl. a rendezők is nagymértékben kihatnak a színész „személyiségfejlődésére”).

Vidovszky György azt mondta rólatok, hogy ez egy inspiratív közeg...

– Nagyon különböző egyéniségek alkotják a társulatot. Ez mindenképpen előnye a csapatnak. Ez egy jól összeszokott baráti közeg. Természetesen itt is vannak összezördülések, de alapvetően jó a hangulat a színházban. Jól érezzük magunkat, ami a munkát nagyban segítheti. Különböző ízlések, különböző temperamentumok vegyülnek itt. Van aki erélyesebb, van aki kedvesebb. Ez egy olyan környezet, amelyben mindig mással dolgozunk, mindig mással kerülünk még közelebbi baráti kapcsolatba. Nagymértékben ismerjük már egymás jó és rossz tulajdonságait, de még így is mindig felfedezünk valami újat a társunkban. Sokszor hasznát vesszük egymás tapasztalatainak. Engem mindig érnek pozitív és negatív impulzusok, ugyanakkor úgy gondolom, hogy olykor én is ugyanilyen hatással vagyok a színész kollégáimra. Máshol, pl. Magyarországon talán erőteljesebb módon van jelen a versengés. Itt ezt nem tapasztaltam soha. Inkább barátok vagyunk mint munkatársak.

Ennek az összetartozás-érzésnek nem lehet oka a vajdasági élethelyzet? Ugyanakkor a multikulturális közegnek előnyei is lehetnek...

– Kihatással lehet arra, hogy közelebb állunk egymáshoz. Vajdaságban színésznek lenni feladat. A reflektorfény a példamutatásnak is eszköze lehet. Össze se lehet hasonlítani a magyarországi társulatok légkörét a miénkkel. Itt minden nap kihívás, és valamennyire a bizonytalanság érzését is magában hordozza. Bár ma már kiegyensúlyozottabb a hangulat, már nem a bombázások és a háború veszélyeztetettségét érezzük, de emlékeinkben még él, és talán a közelmúlt történései is kihatással lehetnek arra, hogy nem tudunk egyik napról a másikra megszabadulni pesszimizmusunktól, félelmeinktől. Szűk ez a magyar közeg, és mi elsősorban érte vagyunk. Ez a fajta kollektív érdek is munkál a társulat tagjaiban, amikor elkezdünk dolgozni. A kultúra megtartásának egyik alapvető eszköze a színház. Különleges súly nehezedik ránk, nagy tétje van a munkánknak. Meg kell tartani, meg kell őrizni a színházat, a színház színvonalát, a kultúrát. Vigyázni kell rá. Egy pillanat alatt eltűnhet az egész. Ha ez elveszik, akkor mi marad? Semmi...

Mennyire hat a politika a színházra?

– Nincs teljesen független színház... Persze ezt nem úgy értem, hogy cenzúráznak, napi szinten befolyásolnak minket. Azonban az én meglátásom az, hogy valamilyen mértékben a politika hat a színházra. Nem lehet azt mondani, hogy mindenki „menjen a fenébe”. Látni és tudomásul kell venni azt, hogy azért még mindig a politikától érkezik a támogatás is. Nem azt állítom, hogy a színház nem képes politikai bírálatot megfogalmazni. Az eddigieknek nem ez volt a lényege. Igenis képes a politikai viszonyokra való reflektálásra, és ez az egyik célja is kell hogy legyen, de szerintem nem igazán őszinte az, aki a színházat teljesen önállóként, függetlenként szemléli...

Sokféle szerepet alakítottál már. Melyikben találtad meg a legjobban magad? Milyen személyiségjegyekkel tudnád körülírni önmagad?

– Sokat gondolkodtam már ezen. Egész életemben ezzel foglalkozom. Valamelyik színészre csak ránézel, és máris látod, milyen konkrét szerep illene rá tökéletesen. Én valahányszor tükörbe nézek, és elkezdek ezen tűnődni, mindig zsákutcába jutok. Az egyik barátom azt mondta, hogy azt szereti, ha rockernek öltözöm. Szerinte ez az én karakterem. Szerintem viszont nekem nincs karakterem, mert folyamatosan változok, alakulok. Ma mindenki azt hangoztatja, mennyire fontos, hogy az embernek egyénisége, egyedisége legyen. Én úgy érzem, az a fontos, hogy megtaláld magad az életben, jól érezd magad, nem pedig az, hogy kitalálj magadnak egy

arculatot, vagy folyton-folyvást egyedinek akarj tűnni. Reggelente, miután felkelek, van, hogy fehérbe, tarkába vagy éppen feketébe öltözöm. Mindennap más vagyok. Olykor talán túl kedves, és néha a kelleténél határozottabb. Egy karakter nagyon sokban függ attól is, hogy milyen zenét szeret, mit csinál szabad idejében az ember. Én viszont csak azt tudom, hogy mit nem szeretek... Utálok az olyan kavalkádot, amiben nincs rendszer, és kedvelem, ha valami sokszínű, de rendezett. Szeretem az ilyen kávézókat, amelyek egy kicsit mindenfélék. Amelyekben minden össze van dobálva, de stílusosan, aprólékos figyelemmel. Ez a kávézó olyan mint én...

Legyenek kérdéseink önmagunkról

Hajdú Tamással Magó Attila beszélget

A beszélgetés során láthatóan elfáradt, és megkérdeztem tőle, kér-e egy sört. A választ nem is nagyon gondoltam megvárni, egyértelműnek tűnt a helyzet, de ő, szemében valamiféle színház iránti elkötelezettséggel, gyorsan leállított: „Nem, előadásom lesz!”, s ment Csongort játszani.

Hogyan kezdődött minden?

– 2001-től vettem részt a diákszínpad munkájában, ötödikes lehettem akkor, és a középiskolai tanulmányaim végéig ott játszottam. Ennyi idő elég volt ahhoz, hogy megfogalmazódjon bennem az az elhatározás, hogy az akadémiaira felvételizek. Nem gondolkodtam máson. Ha nem vettem volna fel, akkor is csak azért jelentkeztem volna máshová vagy dolgoztam volna, hogy teljen az idő. Nem volt alternatívám.

Ezek szerint Te is „tipikus eset” vagy!

– Van, aki az utolsó pillanatban dönti el, hogy ilyen irányba tereli az életét, van, aki nagyon hosszú ideig várja a felvételit. Én is az utóbbiak közé tartozom. Az akadémiaán kiderül az is, hogy ki az, aki komolyan gondolja ezt az egészet, és ki az, aki hóbortból, vagy nem túl nagy megfontoltsággal felvételizik. A felvételi egy nagyon furcsa „állapot”. Az ember felvételizik „saját magából”. Nagyon jó tulajdonság az, ha könnyen tudsz formálódni. Szinte elengedhetetlen. Azonban önmagad megismerésénél kezdődik minden. Anélkül nem tud az ember szerepet alkotni. Tudnia kell, hogy mi az, amit meg akar formálni, és tudnia kell, hogy milyen ő maga. Az ön-